

Наративно-дискурсивний підхід в аспекті мистецької педагогіки**Степанова Людмила Василівна¹***Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна*E-mail: st.nova.mila@gmail.comORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-9899-1871>**Ю Янь²***Музичний коледж Хубейського університету мистецтва і науки, Хебей, Китай*ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-3295-770x>

У статті висвітлено результати теоретико-методологічного дослідження феномену наративного дискурсу, уточнено його сутність крізь призму основних положень нараторології та мистецької педагогіки. У вступі висвітлено актуальність означеної проблеми, мета та завдання визначеного етапу. Дослідження проводилося на матеріалі наукових розробок, що висвітлюють феноменологію наративного дискурсу і наративно-дискурсивного підхід. Для реалізації мети і вирішення поставлених завдань у ході розвідок використано комплекс методів: теоретичних – аналіз, порівняння, узагальнення філософських, психологічних, педагогічних, мистецтвознавчих, музично-педагогічних джерел – для уточнення сутності та змісту феноменів наративу і дискурсу в мистецькій галузі; контекстуальний аналіз – для визначення понять «наративний дискурс» і «наративно-дискурсивний підхід»; емпіричні – узагальнення педагогічного та методичного досвіду, інноваційних практик; теоретичного узагальнення – для прогнозування та обґрунтування перспектив наративно-дискурсивного підходу як методологічної основи підготовки майбутніх викладачів мистецтва. У результаті теоретико-методологічного дослідження уточнено сутність понять «наратив», «дискурс». Визначено поняття «педагогічний наратив» як спеціальний засіб формування особистості, її знань, умінь, досвіду; специфічний метод оптимізації процесів особистісної соціалізації та занурення індивіду в суспільне світосприйняття, світорозуміння за допомогою розповіді, що відображає уявні або реальні події. Встановлено, що педагогічний потенціал наративного підходу детермінований ідеями герменевтичного та феноменологічного аналізу текстів як загальнокультурних та педагогічних явищ. Визначено перспективи впровадження наративно-дискурсивного підходу в процес підготовки майбутніх викладачів мистецтва. Наративно-дискурсивний підхід спрямовує перспективні напрями подальших наукових розвідок проблеми на визначення педагогічних принципів та умов формування наративної компетентності майбутніх викладачів мистецтва.

Ключові слова: наратив, дискурс, наративно-дискурсивний підхід, майбутні викладачі мистецтва.

Вступ. Відповідно до інтеграційних тенденцій світової науки і суспільства сьогодні відбувається переформатування концепції сучасної української педагогіки. Остання презентована в оновлених стандартах Нової української школи (НУШ). У зв'язку з чим, підготовка компетентних викладачів, які б відповідали вимогам НУШ, сьогодні набуває значення нагального завдання вищої освіти.

Науковою спільнотою активно ведуться пошуки інноваційних підходів, спрямованих на модернізацію процесу підготовки педагогічних кадрів. Не є винятком і галузь мистецько-педагогічних досліджень педагогіки, де актуалізуються питання методологічного забезпечення фахової підготовки майбутніх учителів мистецтва. Оптимізація шляхів та засобів підготовки студентів до майбутньої педагогічної діяльності викликає дослідницький інтерес до наративу. Сучасні наративно-дискурсивні технології займають визначене місце в мас-медіа, громадських та міжнародних інтеракціях, політиці, науці та мистецтві, що є цілком зрозумілим, адже буття суспільства та життя кожного індивіду більшою мірою корелюються засобами міжособистісної та суспільної комунікації, у тому числі й наративного характеру.

Останнім часом наративу, як складному та багатоаспектному феномену науки і практики, приділяють увагу у своїх дослідженнях такі вчені, як: О. Афанасьєв, А. Богуш, Н. Будій, І. Василенко, Ж. Женетт, О. Казанцева, А. Карабасва, Л. Муравйова, К. Оехлманн, О. Олексюк, Дж. П'єр, О. Реброва, Н. Римар, Л. Тимчук, В. Тюпа, В. Федорова, Н. Чепелева та інші.

Водночас, проблема підготовки майбутніх викладачів мистецтва на тлі наративно-дискурсивного підходу представлена фрагментарно. Це актуалізує проблему визначення певних

¹ кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри музичного мистецтва і хореографії Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

² декан музичного коледжу Хубейського університету мистецтва і науки

ідей наратології для їх подальшої екстраполяції у галузь мистецької педагогіки та обґрунтування наративно-дискурсивного підходу як методологічної основи мистецько-педагогічної науки і практики.

Мета та завдання дослідження. Мета статті полягає у висвітленні результатів теоретико-методологічного дослідження феномену наративного дискурсу, його сутності та понятійного визначення крізь призму основних положень наратології та мистецької педагогіки.

Відповідно до мети дослідження було визначено такі завдання:

- огляд сучасної наукової літератури, що присвячена феноменології наративу і дискурсу;
- студіювання та систематизація праць щодо вивчення специфіки наративного дискурсу в педагогічній галузі;
- характеристика категоріальних ознак поняття «нاراتивний дискурс»;
- виявлення педагогічного потенціалу наративно-дискурсивного підходу в аспекті компетентнісної парадигми сучасної освіти;
- обґрунтування наративного дискурсу як методологічної основи процесу підготовки педагогічних кадрів;
- екстраполяція результатів теоретико-методологічного дослідження наративного дискурсу у практичну площину мистецької педагогіки;

Матеріали та методи дослідження. Дослідження проводилося на матеріалі наукових розробок, що висвітлюють феноменологію наративного дискурсу і наративно-дискурсивного підходу.

Для реалізації мети і розв'язання поставлених завдань у ході розвідок використано комплекс методів: теоретичних – аналіз, порівняння, узагальнення філософських, психологічних, педагогічних, мистецтвознавчих, музично-педагогічних джерел – для визначення мистецької специфіки наративу; контекстуальний аналіз – для визначення понять «нاراتивний дискурс» і «нاراتивно-дискурсивний підхід»; емпіричні – узагальнення педагогічного та методичного досвіду, інноваційних практик; теоретичного узагальнення – для прогнозування та обґрунтування перспектив *нاراتивно-дискурсивного підходу* як методологічної основи підготовки майбутніх викладачів мистецтва.

Результати дослідження. Огляд наукових джерел засвідчує активне впровадження концептів «дискурс» і «нاراتив» у понятійно-категоріальний апарат різних галузей науки: лінгвістики, психології, соціології, філософії, історії, педагогіки тощо.

У сучасних наукових працях досліджуються різні аспекти означеного феномену та висвітлюються специфічні питання в рамках конкретної галузевої проблематики, а саме: наративні стратегії у літературознавстві (К. Марчук, Н. Римар); функціональна спрямованість наративів у наукових текстах (О. Афанасьєв, А. Борисєнкова, І. Василенко та ін.); теоретичні засади наративного навчання та педагогічні основи створення і застосування наративів (С. Авдоніна, Н. Будій, О. Казанцева, А. Карабаєва та ін.), художньо-нاراتивні стратегії у творах музичного мистецтва (Л. Муравйова, О. Олексюк, О. Реброва, Л. Тимчук) формування наративної компетенції (В. Федорова). Зарубіжний досвід застосування наративних методик у педагогічній науці і практиці висвітлено такими сучасними вченими, як: Дж. Брунер, М. Гувярінєн, Дж. Дэйкелманн, Н. Дэйкелманн, Ф. Емірі, В. Кублер ла Боски, Н. Лайонс, А. Лінн, М. Мякєля, К. Оєхлманн, Е. Ропо, М. Хатавара, Шен-Хсун Лі.

У наукових колах наратив визнається не тільки провідним складником соціального та міжособистісного спілкування, а й одним із ґрунтовних компонентів пізнання, розуміння та навчання. Джерельний зв'язок знання та розповіді висвічується через етимологію латинських слів: *narratio* – розповідь, *narrare* – розповідати, повідомляти, *gnarus* – обізнаність, наявність знань чи досвіду. Безперечно, наратив, як засіб передання знань, є однією з найдавніших форм освітньої практики. А вже від стародавніх часів усна розповідь з її різноманітністю видів і жанрів (міфи, легенди, казки, пісні тощо) була провідною формою передання нащадкам будь-якої інформації: уявлень про світ та людину, традицій, народної мудрості, культурних цінностей, моральних норм, законів, правил тощо.

На етапі ретроспективного огляду джерел, дотичних проблемі дослідження, привертає увагу праця П. Рікера «Час і розповідь» («Time and Narrative»), де автор розробляє власну теорію наративної композиції будь-якого дискурсу (Рікер, 1984). Для визначення ключових положень означеної проблеми філософ звертається до трактатів стародавніх мислителів, зокрема до «Поетики» Аристотеля та «Сповіді» Августина Блаженного. За П. Рікером, саме в цих творах «окреслюється велика сфера поетики (*poiēsis* від грец. *творчість, творіння*), що вбирає в себе метафоричне висловлювання і наративний дискурс» (Рікер, 1984: 9). Слідуючи міркуванням філософів, П. Рікер розглядає наратив через ключові категорії дослідження, а саме: *mimesis* (поняття міметичної діяльності) та *mythos* (поняття побудови інтриги). Таким чином, наратив розуміється подвійно: по-перше, як *наслідування* реальних подій та *репрезентація* деяких фактів, по-друге, – як *упорядкування* та *зведення* останніх в єдину смислову конфігурацію, сюжет. І перше, і

друге відбувається на рівні дискурсу, завдяки інтризі, об'єднуються в цілісну завершену сповідь різноманітні розрізнені події, схематизуючи таким чином інтеллігібельне значення, що надається наративу (Там саме).

У дослідженнях Й. Брокмеєра і Р. Харре, наратив також розглядається у тісному співвідношенні з феноменом дискурсивності. Учені визначають *нарратив* як *підвид дискурсу*, віддиференціюють його від інших типів дискурсу, окреслюють специфічні риси – «дискурсивну включеність», відкритий і біжучий характер (Брокмейер, Харре, 2000). Науковці розглядають нарративний дискурс крізь призму соціокультурних комунікативних форм і зауважують на його ролі в науці й освіті.

Виходячи з етимології термінів «дискурс» (від фр. discours – промова, виступ, розмова) й «нарратив» (від лат. «narrare» – оповідати, розповідати) можна констатувати, що обидва поняття належать сфері міжособистісного вербального спілкування. Це досить близькі поняття, у наукових працях вони розмежуються. *Дискурс* трактується як головний інструмент комунікації, що забезпечує встановлення зворотних зв'язків, спрямованих на досягнення взаєморозуміння всіх учасників інтеракції. Зазначене вказує на екстринсивний характер дискурсу, завдяки якому забезпечується вмотивованість людської діяльності, визначається спрямованість на зміцнення й розширення контактів із соціумом, формується готовність учасників комунікації до нових контактів, до набуття нового досвіду (Степанова, 2019). *Наратив*, у свою чергу, здебільшого розуміється як засіб експлікації особистісних почуттів, настанов, інтенцій, прийомом самоусвідомлення і саморозуміння особистістю себе та своїх переживань. Згідно із зазначеним, нарративи мають інтринсивний характер та впливають на мотиви, які пов'язані із вищими потребами, інтересами, життєвим смислом людини (Там саме). Таким чином, дискурсивні та нарративні процеси відрізняються своєю внутрішньою функціональною спрямованістю, а саме: перші – виконують педагогічно-організаційну функцію, другі – зорієнтовані на оповідально-дидактичну стратегію.

Наслідкування концепції Й. Брокмеєра і Р. Харре спрямовує наш інтерес до *нарративного дискурсу* як до засобу вербалізованого упорядкування знань, осмислення досвіду, рефлексивного усвідомлення себе самого, розуміння інших людей, речей, явищ. У дослідженнях О. Казанцевої зауважено на специфіці педагогічного нарративу, який не тільки демонструє форми структурування інформації, сприйняття знань, упорядкування досвіду, а й наповнює педагогічний дискурс персональними емоціями й переживаннями викладача (Казанцева, 2017).

А. Закірова, досліджуючи педагогічний потенціал нарративного підходу до інтерпретації педагогічних знань, підкреслює доцільність його поєднання з парадигмальним підходом. Учена обґрунтовує їх сукупне впровадження в практику професійної освіти герменевтичними правилами дослідження змісту педагогічного знання, його логіки, структурно-системними відносинами та акцентує на важливості усвідомлення знань як інтелектуальної цінності. Метою герменевтичного поєднання нарративного та парадигмального підходів є взаємодоповнення освітньо-пізнавального і ціннісно-смиислового аспектів осягнення соціокультурного, педагогічного та загально-гуманітарного досвіду (Закірова, 2012).

Обґрунтування поєднання парадигмального та нарративного підходів представлено у працях Шен-Хсун Лі (Університет Квінсленда, Брісбен, Австралія), який досліджує проблему оптимізації освітньої діяльності студентів. Учений, спираючись на соціокультурну теорію вивчення нарративів, визначає останній як часову, інституціональну та психологічну основу симбіозу парадигмального та нарративного мислення. Науковець вбачає в наративі потужний педагогічний ресурс, який спрямовує діяльність викладача на підвищення інтересу та усвідомленого ставлення студентів до аудиторних занять, освітньої інформації та власного освітнього досвіду (Лі, Шен-Хсун, 2019).

Вітчизняні науковці (О. Олексюк і О. Реброва) характеризують дослідження та конструювання текстів-нарративів як цінний метод осмислення накопиченого соціокультурного та педагогічного досвіду, підкреслюючи значення нарративу в педагогічній практиці влучною метафорою: «для педагогіки нарративна розповідь є цінністю, яка нагадує лінзу, що збирає в єдине сюжет зображення цілісного феномену людського життя, долі» (Олексюк, Реброва, 2017: 85).

Згідно з концепцією нашого дослідження викликають інтерес праці, у яких висвітлено досвід використання нарративних методик у зарубіжній професійній педагогічній освіті. Означений аспект висвітлюють науковці: Й. Брокмейер, Дж. Брунер, Дж. Дэйкелманн, Н. Дэйкелманн, М. Копонен, В. Кублер ла Боски, Н. Лайонс, А. Лінн, К. Оехлманн, Ф. Емірі, Е. Роро, Р. Харре, М. Хатавара та ін. У наукових дослідженнях педагогічний потенціал *нарративного підходу* обґрунтовується ідеями герменевтичного та феноменологічного аналізів текстів як загальнокультурних та педагогічних явищ. Цілком зрозуміло, що розкриття потенціалу такого підходу простежується тільки в умовах його практичної реалізації.

У зарубіжних освітніх практиках нарративний підхід розглядається як складник особистісно-креативної парадигми підготовки майбутніх педагогів. Слугують на увагу розвідки Центру міждисциплінарних нарративних досліджень Тамперерського університету (Фінляндія) – «Нараре». Це об'єднання науковців, у дослідженнях яких висвітлено багатоаспектну специфіку, призначення та потенціал нарративів у різних галузях науки: філософії, політології, історії, літературознавстві, медіасфері, соціальних науках, психології, науках про здоров'я, освіти тощо. Основна мета міждисциплінарних досліджень – розробка послідовної нарративно-теоретичної методології для всіх дисциплін, які висвітлюють феномен «розповідь» (М. Хатавара, М. Хеварінен, Дж. Мільдорф, 2017).

Таким чином, студіювання вітчизняних та зарубіжних досліджень, присвячених різноманітним аспектам феномену «нарратив», дозволяє розглядати останній як соціокультурний механізм, комунікативну стратегію, специфічну форму рефлексії та саморефлексії. Не зважаючи на чисельну різноманітність форм, видів та аспектів нарративів, виокремимо їхню загальну функцію – експлікація та ретрансляція національних і/або інтернаціональних традицій, особистісних і/або загальнолюдських цінностей.

З педагогічного погляду, *нарративний підхід* акцентує на активних міжособистісних та внутрішньо-особистісних процесах, завдяки чому людина сприймає й осмислює власне життя та довколишнє середовище як історію, репрезентовану в розповіді наратора. Узгоджуючи результати студіювання наукових джерел з концепцією нашого дослідження пропонуємо таке визначення поняття *нарратив* – це *фіксація реальної чи уявної історії у вигляді розповідного тексту, в якому тісно взаємопов'язані людина і світ, буття та час, свідомість і мова*.

У ході контекстуального аналізу праць кристалізується узагальнене розуміння поняття «педагогічний нарратив» як спеціальний засіб формування особистості, її знань, умінь, досвіду; специфічний метод оптимізації процесів особистісної соціалізації та занурення індивіда в суспільне світосприйняття, світорозуміння. Адже завдяки нарративам людина вибудовує власну історичну особистість, з притаманним лише їй світоглядом, сформованим під впливом соціокультурних текстів (історичних, політичних, буденних, навчальних, релігійних, міфологічних тощо).

Обговорення результатів. Звертаючи увагу на те, що в ході нарративно-дискурсивної комунікації здійснюється особистісно-колективний обмін інформацією (знаннями, традиціями, культурними цінностями), у *нарративі* можуть поєднуватися різні засоби вираження внутрішнього світу людини: вербальні, звуковисотні (музичні, вокальні), рухові (танцювальні, мімічні, пантомімічні) тощо (Тимчук, 2014). Тобто нарратив може створюватися не лише вербальною, а й художньою мовою та зображальними засобами різних видів мистецтва. Згідно з чим, нарратив розглядається дослідниками як стародавня мистецька форма експлікації особистісної експресії (Л. Муравйова, 2015).

Нарративна реновація системи підготовки фахівців мистецької галузі та викладачів мистецтва детермінована сьогоденною переоцінкою провідних функцій мистецької педагогіки, таких як:

- дослідження явищ та світу мистецтва крізь призму педагогічної риторики;
- формування педагогічно-мистецтвознавчої знанієвої бази, методико-викладацького тезаурусу та нарративної компетентності як компонентів фахової підготовки майбутніх викладачів мистецтва;
- ретрансляція педагогічно-спрямованої мистецтвознавчої інформації як основи художньо-педагогічних знань і вмінь.

Цілком зрозуміло, що доцільною експлікацією нарративних структур, технік і методик у мистецьку педагогіку та викладацьку практику є реалізація оповідально-дидактичної стратегії. Завдяки її характерним рисам, таким як: послідовність, зв'язність, цілісність, переконливість, спрямованість на досягнення смислів творів мистецтва й адекватне їх вираження в художньо-педагогічній інтерпретації, зумовлюється дієвість нарративно-дискурсивного підходу в педагогічній практиці викладачів мистецтва.

За О. Ребровою, викладач мистецьких дисциплін має орієнтуватися на наявні види пізнання: науковий, аматорський, художній, педагогічний. Учена пропонує моделі опрацювання художніх текстів, які є відповідними певним видом пізнання (Реброва, 2017). На нашу думку, запропоновані моделі пізнання мають орієнтувати та корегувати процес створення розповіді викладача-наратора. Досить вірогідно, що нарративно-дискурсивний підхід забезпечує високий рівень опрацювання художньо-педагогічної інформації через поєднання наукової та педагогічної моделей організації пізнання.

Науковці вказують на необхідність дотримання викладачем-наратором певних вимог до педагогічного оповідання, а саме: гармонічності сприйняття та відтворення (поєднання раціонального та чуттєвого, когнітивного та емоційного, пізнавального та інтерпретаційного); щирості

й відвертості; спрямованості на сферу інтересів кожного учасника інтеракції; репрезентативності (за такими ознаками як: образність, нестандартність, унікальність, метафоричність тощо) (О. Олексюк, О. Реброва, 2017). Таким чином, нарративний підхід сприяє створенню особливої атмосфери довіри й толерантності, стимулює креативність, оптимізує процеси самопізнання й саморозвитку студентів.

Висновки. У результаті теоретико-методологічного дослідження феномену нарративно-дискурсивного підходу, уточнено сутність поняття «нарратив» – фіксація реальної чи уявної історії у вигляді розповідного тексту, у якому тісно взаємопов'язані людина й світ, буття та час, свідомість і мова; «дискурс» – головний інструмент комунікації, що забезпечує встановлення зворотних зв'язків, спрямованих на досягнення взаєморозуміння усіх учасників інтеракції.

Визначено поняття «педагогічний нарратив», що позначає спеціальний засіб формування особистості, її знань, умінь, досвіду; специфічний метод оптимізації процесів особистісної соціалізації та занурення індивіду у суспільне світосприйняття, світорозуміння за допомогою розповіді, що відображає уявні або реальні події.

Встановлено, що педагогічний потенціал нарративного підходу детерменований ідеями герменевтичного та феноменологічного аналізу текстів як загальнокультурних та педагогічних явищ.

Нарративно-дискурсивний підхід як теоретико-методологічна основа дослідження спрямовує перспективні напрямки подальших наукових розвідок проблеми на визначення педагогічних принципів та умов формування нарративної компетентності майбутніх викладачів мистецтва.

Література

Брокмейер Й., Харре Р. Нарратив: проблемы и обещания одной альтернативной парадигмы. *Вопросы философии*. 2000. №3. с. 29-42. URL: <http://galapsy.narod.ru/PsyNarrative/Brockmeier.htm>

Закирова А. Ф. Теоретические основы педагогической герменевтики и вариации ее реализации в научно-образовательной практике. *Образование и наука*. Известия УрО РАО, 2012. № 6 (95) с. 19-42. URL: <https://doi.org/10.17853/1994-5639-2012-6-19-42>

Казанцева Е. В. Актуализация идей нарративной педагогики в условиях личностно ориентированного образования высшей школы. *Гуманитарум*. 2017, № 1 (2). с. 26-28. ISSN 2500-1337. doi:10.21661/r-117229

Муравьева Л. Е. «Музыкальная интрига» в художественном нарративе, 2015. URL: [Opennarratology. /Режим доступу: https://www.opennar.com/single](http://Opennarratology.com)

Реброва О. Є. Методи стимулювання художньо-ментальних процесів у виконавській діяльності майбутніх учителів музики та хореографії. *Science and Education. Academic Journal of Ushynsky University*. Одеса: ПНПУ імені К. Д. Ушинського. 2017, № 4/ CLVII. С. 39-45. URL: <http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/uk/articles/2017-4-doc/2017-4-st7>

Степанова Л. В. *Методика формування художньо-герменевтичної компетентності магістрів музичного мистецтва та хореографії*: дис. канд. пед. наук. СумДПУ ім. А. С. Макаренка. Суми, 2019.

Тимчук Л. І. Зарубіжний досвід застосування нарративний методик. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. Суми, 2014. № 6 (40). с. 30-42.

Hatavara M., Huvärinen M., Mildorf J. Narrating Selves in Everyday Contexts: Art, the Literary, and Life Experience. *Style*. Vol. 51, No. 3. 2017, pp. 293-299. URL: <https://www.jstor.org/stable/10.5325/style.51.3.0293>

Lee, Sheng-Hsun The dialectical unfolding of paradigmatic and narrative thinking in a Chinese-as-a-foreign-language classroom. *Journal: Classroom Discourse*, 2019. URL: <https://www.tandfonline.com/action/doSearch?AllField=Lee%2C+Sheng-Hsun&SeriesKey=rcdi20>

Oleksiuk, O. & Rebrova, O. Conceptual Ideas of Narrative Pedagogy in Professional Formation of a Music Art Teacher. *Journal of History Culture and Art Research*, 2018.7(1), 84-89. doi:<http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1471>

Ricoeur, P. *Time and Narrative*. USA : University of Chicago Press, 1984/

Narrative-discursive approach in the aspect of Art Pedagogy

Stepanova Lyudmila³

State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University
named after K. D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

Yu Yan⁴

Musical College at Hubei University of Arts and Science, Hubei, China

The article covers the results of theoretical and methodological research of the phenomenon "narrative discourse", clarifies its essence through the prism of the basic provisions of narratology and artistic pedagogy. The introduction highlights the relevance of the problem, the purpose and objectives of this stage. The research was carried out on the material of scientific elaborations that highlight the phenomenology of the narrative discourse and the narrative-discursive approach.

In order to realize the purpose and to solve the set tasks in the course of exploration, we used a complex of methods: theoretical – the analysis, comparison, generalization of philosophical, psychological, pedagogical, art, musical and pedagogical sources – to clarify the essence and content of the phenomena "narrative" and "discourse" in the field of arts; the contextual analysis – to define the concepts "the narrative discourse" and "the narrative-discursive approach"; empirical – generalization of pedagogical and methodological experience, innovative practices; theoretical generalization – to predict and substantiate the perspectives of the narrative-discursive approach as a methodological basis for training future teachers of Arts.

As a result of the theoretical and methodological research, the essence of the concepts "narrative" and "discourse" has been clarified. The term "pedagogical narrative" has been defined as a special means of personality formation, his / her knowledge, skills, experience; a specific method of optimizing the processes of personal socialization and immersion of an individual into the public worldview, a worldview through a story that reflects imaginary or real events. It has been established that the pedagogical potential of the narration-based approach is determined by the ideas of hermeneutical and phenomenological analysis of texts as general cultural and pedagogical phenomena. The prospects of introducing the narrative-discursive approach into the process of training future teachers of Arts have been determined. The narrative-discursive approach directs perspective directions of further scientific explorations of the problem related to the determination of pedagogical principles and conditions enabling the formation of the narrative competence of future teachers of Arts.

Keywords: narrative, discourse, narrative-discursive approach, future teachers of Arts.

References

Brokmeyer Y. & Kharre R. (2000). Narrativ: problemy i obeshchaniya odnoy al'ternativnoy paradigmy [Narrative: problems and promises of one alternative paradigm]. *Voprosy filosofii – Questions of philosophy*. 3, 29-42. Retrieved from: <http://galapsy.narod.ru/PsyNarrative/Brockmeier.htm> [in Ukrainian].

Hatavara M., Hyvärinen M. & Mildorf J. *Narrating Selves in Everyday Contexts: Art, the Literary, and Life Experience*. Style. Vol. 51, No. 3 (2017), pp. 293-299. Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/10.5325/style.51.3.0293> [in English].

Kazantseva, Ye.V. (2017). Aktualizatsiya idey narrativnoy pedagogiki v usloviyakh lichnostno oriyentirovannogo obrazovaniya vysshey shkoly [Actualization of the ideas of narrative pedagogy in a personality-oriented education of higher education]. *Gumanitarium – Humanitarium*, 1 (2), 26-28. Retrieved from: <https://doi:10.21661/r-117229> [in Russian].

Lee, Sheng-Hsun (2019). The dialectical unfolding of paradigmatic and narrative thinking in a Chinese-as-a-foreign-language classroom. *Journal: Classroom Discourse*. Retrieved from: <https://www.tandfonline.com/action/doSearch?AllField=Lee%2C+Sheng-Hsun&SeriesKey=rcdi20> [in English].

Murav'yeva, L.Ye. (2015). "Muzykal'naya intriga" v khudozhestvennom narrative ["Musical intrigue" in an art narrative]. *OpeNarratology* Retrieved from: <https://www.opennar.com/single> [in Russian].

³Ph. D. of Pedagogy, Senior Lecturer at the Department of Musical Arts and Choreography at the State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky"

⁴ Dean of the Musical College at the Hubei University of Arts and Science

Oleksiuk, O. & Rebrova, O. (2018). Conceptual Ideas of Narrative Pedagogy in Professional Formation of a Music Art Teacher. *Journal of History Culture and Art Research*, 7(1), 84-89. Retrieved from: <http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1471> [in English].

Rebrova, O.YE. (2017). Metody stymulyuvannya khudozhn'o-mental'nykh protsesiv u vykonavs'kiy diyal'nosti maybutnikh uchyteliv muzyky ta khoreohrafiyi [Methods of stimulating the artistic and mental processes of the vikonavskiy diyal'nosti maybutnih teachers of music and choreography]. *Science and Education*, Odesa: PNPU imeni K. D. Ushyns'koho, 4 / SLVII, 39-45. Retrieved from: <http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/uk/articles/2017-4-doc/2017-4-st7> [in Ukrainian].

Ricoeur, P. (1984). *Time and Narrative*. USA : University of Chicago Press. [in English].

Stepanova, L.V. (2019). Metodyka formuvannya khudozhn'o-hermenevtychnoyi kompetentnosti mahistriv muzychnoho mystetstva ta khoreohrafiyi [“The methodology of formulating the artistic-hermeneutic competence of the masters of the musical mystery and choreography”]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Sumy: SumDPU im. A. S. Makarenka [in Ukrainian].

Tymchuk, L.I. (2014). Zarubizhnyy dosvid zastosuvannya naratyvnyy metodyk [Zarubizhniy dosvid zastosuvannya narativniy technique]. *Pedahohichni nauky: teoriya, istoriya, innovatsiyni tekhnolohiyi – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technology*, 6 (40), 30-42, Sumy [in Ukrainian].

Zakirova, A.F. (2012). Teoreticheskiye osnovy pedagogicheskoy germeneytiki i variatsii yeye realizatsii v nauchno-obrazovatel'noy praktike [Theoretical foundations of pedagogical hermeneutics and variations in its implementation in scientific and educational practice]. *Obrazovaniye i nauka – Education and science*. *Izvestiya Uro RAO*, 6 (95), 19-42. Retrieved from: <https://doi.org/10.17853/1994-5639-2012-6-19-42> [in Russian].

Accepted: September 26, 2019

